

Povídání ateistovo a malování Mgr. Plivníkovo
věcí křesťanských se týkající.
Část 39. – Kříž (hlavně) svatý

Dnes si vás dovolíme pozvat s dlouhodobě nepřítomným Mgr. Plivníkem nikoliv k osobám, ale k symbolu, resp. grafickému logu, které se stalo symbolem ledačeho v průběhu dějin celé lidské civilizace pravěkem počínaje. Neexistuje snad žádný stát, společnost, kultura,.... která by v nějaké podobě nepoužívala kříž. A téměř vždy od prvopočátku dějin mu také byl připisován význam symbolický či magický. Od původní jednoduché podoby dvou úseček, svislé (naznačující často působení něčeho božského) a vodorovné (symbolizují věci či záležitosti všední, pozemské) se postupně odvinuly nejrůznější varianty.

Jednou z nich je například asijská svastika, kříž se zalomenými rameny, symbolizující hlavně něco šťastného, dobrého či užitečného a dokonce rozlišující formu pravotočivou a levotočivou. Pravotočivá přitom zdůrazňovala princip mužský a levotočivá ženský. Již v neolitu se ale svastika šířila světem a až do poloviny 20. století se běžně používala i v Evropě. Měli ji například na letadlech z pověrčivosti letci v I. světové válce všech válčících stran, byla symbolem politicky neutrálním a mohla být dokonce symbolem nadějí pro příští mírová ujednání. Měly ji ve znaku i některé americké jednotky či finské letectvo. Jenže pak se pravotočivé svastiky zmocnili němečtí nacisté, pro Evropu a další země se svastika stala „tabu“ a někdy je její používání i trestně stíháno. Z Evropy tedy prakticky vymizela.

I „klasický“ kříž byl dlouho symbolem vcelku neutrálním, ale nakonec došlo k tomu, že byl ve fyzické podobě používán jako popravčí nástroj a nebyl to zrovna vynález starých Římanů. Ukřižování znali už dávní Peršané - jejich král Dareios I. údajně nechal v r. 519 před n.l. ukřižovat 3000 svých politických odpůrců. Ani staří Syřané nezůstali pozadu a jejich král Antiochos IV. Epifanes z dynastie Seleukovců tímto způsobem pronásledoval jeruzalémské Židy. V obecnou známost později došlo masové ukřižování 6000 vzbouřených otroků zúčastněných Spartakova povstání. To byly kříže vztyčeny na dodnes existující silnici Via Apia z Říma do Capuy v délce dnešních asi 200 km a stalo se to v r. 72 n.l. už v římské jurisdikci. Z důvodů dále ozřejmených to asi byla poslední taková masová poprava v evropském prostoru, v Japonsku bylo ukřižování sice ojediněle, ale nikoliv vzácně požíváno ještě za druhé světové války.

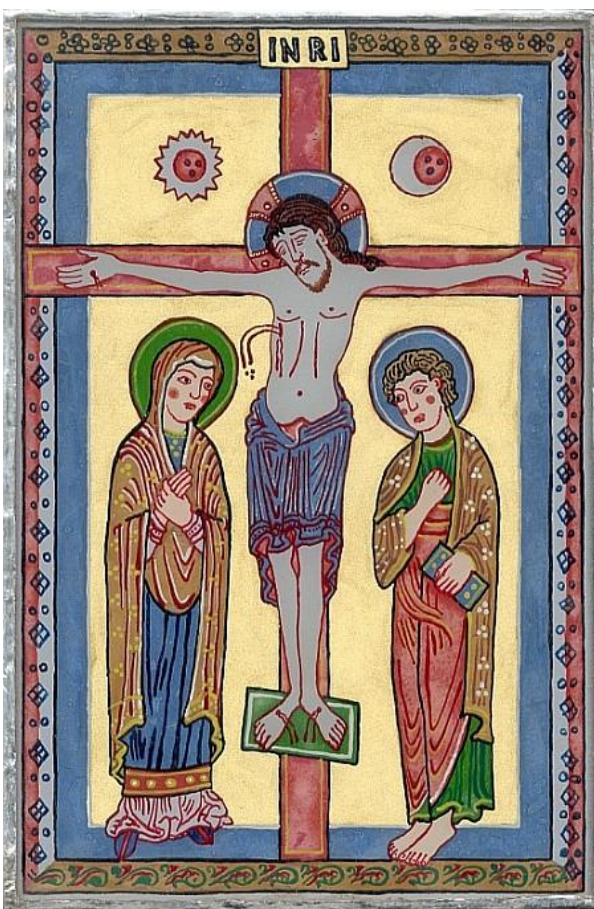
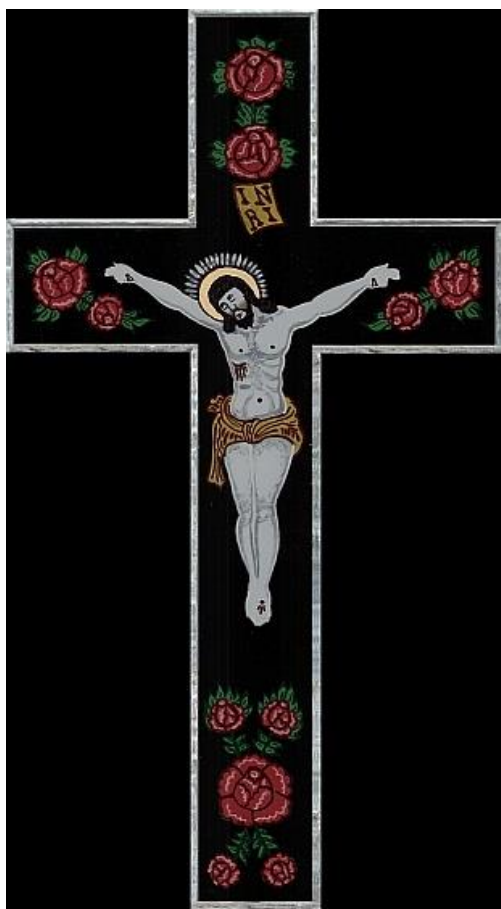
Ať už se jedná legendu, či pravou biblickou historii, byl krátce po začátku našeho letopočtu (tehdy pochopitelně ještě neexistujícího) na nátlak některých židovských obyvatel říše římské ukřižováním popraven člověk, který se jevil býti židovským Mesiášem, spasitelem a králem židovským z rodu Davidova. Celá ta záležitost, jakkoliv je dosti podrobně popsána v evangeliích je poněkud matoucí, protože Židé jako trest používali kamenování a Římané zase neměli příliš mnoho chuti se plést do židovských náboženských sporů a mocenských hrátek. Je tedy známo, že i když nakonec souhlasili s Ježíšovým ukřižováním (a pro ně to byl v podstatě nevinný prorok, jejich panství nijak neohrožující) v osobě Piláta Pontského si pak nad celou záležitostí obřadně umyli ruce. Ač většina zúčastněných si nesporně myslela, že věc upadne v zapomnění, došlo k historickému zemětřesení, které převrátilo chod historie lidstva. Zprvu malá křesťanská komunita opustila židovský rámec a učení o vyvoleném lidu (Mimoходом: učení, které za pár let vedlo k židovské vzpouře – válce, jejímž důsledkem bylo rozehnutí židovského národa do všech koutů říše římské). Křesťané vsadili na univerzalitu svého učení a pozvali ke křesťanství veškeré lidstvo. Přežili prvotní pronásledování ze strany římských císařů. Pak římská vrchnost pochopila, že bude pro ni výhodnější se nového náboženství do jisté míry zmocnit a politicky ho využít.

Protože se ukřižování stalo významným momentem křesťanské historie, bylo jako trest v křesťanských zemích dále nemyslitelné. Kříž jako symbol nahradil původní jiné symboly prvotních křesťanů, byla jím třeba ryba (dodnes ji některé křesťanské spolky používají). Přestože fyzicky míval popravčí kříž spíše podobu velkého T, ujala se podoba v úvodu naznačená. Od ní se pak odvinula celá škála možná několika desítek různých účelových variant – kříž latinský (u nás běžně užívaný), svatopetrský (obrácený vzhůru „nohama“), svatoondřejský (v podobě písmene X), řecký (se stejně

dlouhými rameny, a jemu podobný švýcarský – na vlajce Švýcarska je bílý v červeném poli a po prohození barev tam vznikl zase symbol pro Červený kříž), maltézský, lotrinský, pravoslavný.... a řada dalších, navíc použitých účelově do vlajek, řádů a vyznamenání. Ta cedulka na špici kříže s nápisem INRI sděluje (v překladu češtiny) „Ježíš Nazaretský, král židovský“. Nápis tam dle Janova evangelia nechal umístit sám Pilát Pontský a to ve třech jazycích (latině, řečtině, hebrejštině), což možná zamýšlel ironicky.

Ani neznabohy příliš nepřekvapuje, že se křížem označují hroby nebo že tři křížky ještě v 19. století často nahrazovaly podpis na jistinách, kde byl následně ověřen ještě podpisem faráře nebo starosty. Proto dnešního člověka asi dost překvapí, když navštíví americký válečný hřbitov třeba v Lucembursku, že ne všechny hroby v těch nepřehledných smutných řadách jsou označeny křížem, ale nesou Davidovu hvězdu. Ostatně v době velmi nedávné se velký spor strhl v Polsku, zda je vůbec možné v Osvětimi používat křesťanský kříž – extremisté z obou stran si přišli „na své“.

Nějakou podobu kříže používají všechny křesťanské církve, ani rozkol nebo protestantismus na tom nic nezměnil. Známe pojmy jako křížácké výpravy nebo mnoho měst a obcí má křížovou cestu, časté je použití kříže ve stavební architektuře, v půdorysu kostelů, křížuje se i leckterý neznaboh, každý si „nosíme svůj kříž“. A když je někdo v nějakém sporu „poražen“, pak v zájmu usmíření „leze ke křížku“. O sv. Heleně už řeč byla, mnohý kostel či obec nese nějakou variantu odvozenou od jména „Svatý kříž“. Mnohá obtížná či dokonce dlouhotrvající tragická událost je označována jako „kalvárie“ – Kalvárie je hora, na níž byl Kristus ukřižován. Různé křížky dodnes stojí u polních cest a také jsou velmi často dobře opečovávány, byť už třeba jen nevěřícími potomky z úcty k předkům (ale bohužel jsou i dnes často cílem vandalských útoků.) Křesťanství máme prostě „v krvi, v duši i jazyku“ a je nanejvýš záhodno si to uvědomit dříve, než nás převálcuje mohamedánská invaze a vnutí nám (být třeba ateistům) něco jiného.

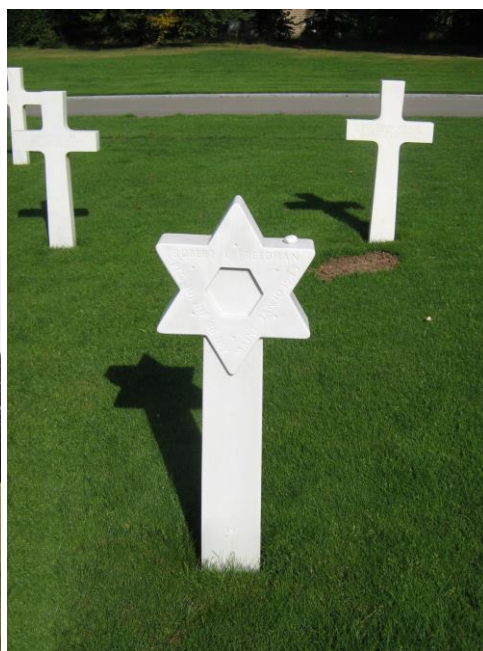
Mgr. Plivník: podmalby pod sklo,

vlevo: Sv. Kříž,

vpravo: Sv.Kříž – Ukřižování

Křížová cesta – Lomnice n. Popelkou, hora Tábor

Americký válečný hřbitov v Lucembursku